

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.4.30>

«РЕГІОН» ЧЕРЕЗ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ЗРІЗ ТА ДУХОВНО-ЦІННІСНУ СКЛАДОВУ ЯК ЗАПОРУКА ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ

Токар П.Т.,
*кандидат юридичних наук,
полковник поліції,
начальник Головного управління Національної поліції
в Харківській області;
старший викладач кафедри юридичних дисциплін
Сумської філії ХНУВС (за сумісництвом)
ORCID: 0009-0008-8111-7142
e-mail: tokarpetrot@gmail.com*

Кріцак І.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
підполковник поліції,
помічник начальника Головного управління Національної поліції
в Харківській області
ORCID: 0000-0003-3530-4269
e-mail: ivan_kritsak@ukr.net*

Токар П.Т., Кріцак І.В. «Регіон» через міждисциплінарний зріз та духовно-ціннісну складову як запорука профілактики злочинності.

Вказується, система профілактики злочинності в Україні й досі побудована переважно на юридико-статистичних методах та показниках офіційної звітності, що не забезпечує належного врахування регіональної соціокультурної специфіки та духовно-ціннісних чинників, особливо на прикордонних територіях в умовах воєнного стану. Наукові напрацювання з цієї проблематики фрагментовані між різними галузями знань (юриспруденція, гуманітарні науки, державне управління, урбаністика, бібліометрія) і не об'єднані в комплексну регіональну аналітичну систему. Відсутність спеціалізованих інституцій (регіональних кримінологічних центрів) та сучасного аналітичного інструментарію (SWOT-аналіз, наукометричні методи) унеможливорює оперативний моніторинг криміногенної ситуації, наукове осмислення її детермінант та впровадження ціннісних орієнтирів у правоохоронну діяльність і освітній процес.

У статті розглядається міждисциплінарний підхід до аналізу понять «фронтір», «форпост», «рубіж», «регіон» та «кордон» у контексті сучасних українських наукових досліджень. Встановлено, що значна частина наукового доробку присвячена проблематиці регіонального розвитку, просторової організації та ідентичності, що дає змогу поглибити розуміння української національної ідеї, ментальності та самоідентифікації. Наголошено, що актуальність теми зумовлена триваючою агресією російської федерації, спрямованою на знищення культурної та духовної спадщини України. Представлено, що інструментом протидії є розвиток наукового дискурсу, зокрема систематизація наукових публікацій за ключовими поняттями регіоналістики.

Проаналізовано понад 60 наукових праць, що дало змогу виявити основні тенденції та концептуальні підходи у вітчизняній літературі. З'ясовано, що перші дослідження, пов'язані з категорією «регіон», були зосереджені переважно у сфері бібліотекознавства, однак сучасний науковий спектр охоплює широкі соціогуманітарні виміри. Підкреслено, що запропоновані аналітичні висновки можуть бути використані для подальшої актуалізації регіональної проблематики, формування наукових засад посилення інтелектуального спротиву в умовах війни. Виявлено, що застосування методу «снігової кулі» та дихотомічного аналізу суспільних процесів

відкриває перспективи для подальших досліджень у напрямі осмислення феномену «регіону» в українському науковому просторі.

Ключові слова: регіон, міждисциплінарний зріз, духовно-ціннісна складова, злочинність, фронтир, українська національна ідея, ментальність, ідентичність, російська агресія, наукометричний фронт, кримінологія, гуманітаристика, особа злочинця, ідеологи, освіта, наука, образ людини, ідеї Ч. Ломброзо, бібліотека/бібліометрика, науково-дослідні центри, Скит Манявський, український Афон, SWOT-аналіз, синергія, управлінські рішення.

Tokar P.T., Kritsak I.V. “Region” through an interdisciplinary approach and spiritual and value component as a guarantee of crime prevention.

It is indicated that the crime prevention system in Ukraine is still built mainly on legal and statistical methods and indicators of official reporting, which does not ensure proper consideration of regional socio-cultural specifics and spiritual and value factors, especially in border areas under martial law. Scientific developments on this issue are fragmented between different fields of knowledge (jurisprudence, humanities, public administration, urban studies, bibliometrics) and are not combined into a comprehensive regional analytical system. The absence of specialized institutions (regional criminological centers) and modern analytical tools (SWOT analysis, scientometric methods) makes it impossible to monitor the criminogenic situation, scientifically understand its determinants and introduce value guidelines into law enforcement activities and the educational process.

The article considers an interdisciplinary approach to the analysis of the concepts of “frontier,” “outpost,” “border,” “region,” and “border” in the context of contemporary Ukrainian scientific research. It has been established that a significant part of scientific work is devoted to the issues of regional development, spatial organization, and identity, which allows for a deeper understanding of the Ukrainian national idea, mentality, and self-identification. It is emphasized that the relevance of the topic is due to the ongoing aggression of the Russian Federation aimed at destroying the cultural and spiritual heritage of Ukraine. It is suggested that the tool for counteracting this is the development of scientific discourse, in particular the systematization of scientific publications according to key concepts of regional studies.

More than 60 scientific works were analyzed, which made it possible to identify the main trends and conceptual approaches in domestic literature. It has been established that the first studies related to the category of “region” were mainly focused on the field of library science, but the current scientific spectrum covers broad socio-humanitarian dimensions. It is emphasized that the proposed analytical conclusions can be used for further actualization of regional issues and the formation of scientific foundations for strengthening intellectual resistance in wartime conditions. It has been found that the application of the “snowball” method and dichotomous analysis of social processes opens up prospects for further research into understanding the phenomenon of “region” in the Ukrainian scientific space.

Key words: region, interdisciplinary perspective, spiritual and value component, crime, frontier, Ukrainian national idea, mentality, identity, Russian aggression, scientometric frontier, criminology, humanities, criminal personality, ideologemes, education, science, image of man, ideas of C. Lombroso, library/bibliometrics, research centers, Skit Manyavsky, Ukrainian Athos, SWOT analysis, synergy, management decisions.

Постановка проблеми. Профілактика злочинності в Україні досі переважно спирається на юридико-статистичні підходи або показники статистичної звітності, що недостатньо враховують регіональні соціокультурні та духовно-ціннісні детермінанти, особливо в умовах війни на «фронтирних» територіях. Наявні знання розпорошені між дисциплінами (право, гуманітаристика, управління, урбаністика, бібліометрія) й не інтегровані в цілісну регіональну аналітичну рамку; бракує інституцій (регіональних кримінологічних центрів) та відповідних інструментів (SWOT, наукометрія) для оперативного моніторингу, осмислення й трансляції ціннісних імперативів у практику правоохорони та освіти.

Основним нашим завданням цього разу стало написання наукової фахової статті через міждисциплінарну парадигму, що торкається таких ключових слів, як «фронтир», «форпост», «рубіж», «регіон», «кордон». Скажемо, надзвичайно велика кількість наукових статей присвячена цьому напрямку. Важливим завданням було зробити відповідний зріз у рамках публікацій українських авторів, що допоможе глибше пізнати українську національну ідею, нашу ментальність та ідентичність.

Російська федерація намагається усіляко знищити українську спадщину через цілеспрямовану війну з українським Духом, волелюбністю та незламністю українського народу. Такої нації як українці не повинно існувати з позицій нинішньої російської нищівної/окупаційної політики, що нам аж ніяк не підходить і заставляє до всесильної боротьби на різних фронтах. Одним із таких засобів для боротьби є наукометричний фронт, коли шляхом загального перелічування статей за ключовим словом «регіон» лише в Національній бібліотеці ім. В. І. Вернадського сьогодні понад 20 тис. наукових статей. Перші з них в основному присвячені бібліотечній справі на рівні окремих регіонів. Тож ми вирішили з'єднати все воедино та запропонувати власні міркування, які неодмінно будуть корисними у відстоюванні української незалежності та ідентифікації/ідентичності нас як українців. Нами ретельно проаналізовано понад 60 наукових статей, завдяки чому з'явилися власні міркування. Слід відзначити, що структура статті далеко не ідеальна, однак у спрямованості подальшого наукового розроблення «регіону» дуже необхідна, коли методом «снігової кулі» та дихотомії суспільних процесів відшукуємо дедалі нові обрії досі незвіданого з метою подальшої актуалізації та реалізації на практиці. У ході написання наукової праці зустрічалися/з'являлися надзвичайно важливі висловлювання авторів, які безперечно актуалізують дане наукове дослідження та неодмінно спонукатимуть багатьох до інтенсивної/глибинної дослідницької роботи.

Наведемо деякі цитати з досліджуваної нами проблематики:

– *Той, хто не дивиться вперед, опиняється позаду...* Дж. Герберт, англ. поет (1593–1633).

Ці Нещодавно видатному українському вченому у галузі кримінології, – В.В. Голіні, виповнилося 90-років, з чим ми щиро і вітаємо Вчителя вчителів [1]. Його слова настанови говорять, що у нинішній час кримінологічна наука повинна знаходити своє підкріплення у гуманітаристиці, у гуманітарному знанні. Ці слова сказані на захисті дисертаційного дослідження авторки В.В. Ворожбіт-Горбатюк, яка є доктором педагогічних наук, професором, але вирішила спробувати себе у кримінології. Цим самим, ми принагідно щиро вітаємо видатну вчену та наукового керівника, – В.В. Голіну з успішним захистом дисертації. Бачимо на реальному прикладі, що кримінологічна наука потребує вчених спеціалістів з інших галузей, щоб найкраще розібратися у хитроплетіннях нинішнього світу.

– *Давайте процитуємо видатного вченого у галузі кримінології, – В.В. Голіну, який наголошує що дисертація В.В. Ворожбіт-Горбатюк «просякнута/пронизана гуманітарними ідеями».* Далі Володимир Васильович дає настанови науковій спільноті, що «дисертація по кримінології – це не лише наукова праця. Це провідник гуманітарних ідей. І ви ці гуманітарні ідеї повинні шукати/віднаходити, щоб вони червоною ниткою проходили через вашу дисертацію, адже без гуманітарного аспекту, без гуманітарного начала нам будь-яке негативне явище не перемогти» [2].

– *Запитання філософів, що виникає першим, – курка чи яйце, або спір фізиків і ліриків породжує ще один диспут, – злочинцями народжуються чи стають, – вічне запитання кримінологів, яке особливо загострив Ч. Ломбразо, дослідивши 26 тис. черепів злочинців на яке й досі не має відповіді? Досліджуючи генетику через духовно-ціннісну парадигму та біблеїстику чи явище телегонії тут відкриваються багато цікавих аспектів для кримінології. Безперечно, ідеї Ч. Ломбразо зазнали засудження, як і теорія євгеніки, однак слід відзначити, що науковий внесок, який започаткував італійський вчений щодо зовнішнього вивчення портрета злочинця продовжують жити, особливо з сучасним повсюдним впровадженням фото і відео фіксації людини, що активно впроваджується у всіх країнах світу як профілактика і боротьба зі злочинністю (І.В. Кріцак).*

– *Ми впродовж останніх років відстоюємо ідею духовно-ціннісного образу людини через покавання та благородність справ, невтомну працю, служіння та молитву, коли на мікро- та макроментальному рівні змінюється зовнішній образ людини. Щобільше, у нас в результаті вироблення відповідного благородства та святості, загальносоціального сприйняття є можливість впливати на окремих індивідів, соціальні групи, нації та народності у досягненні кращих станів суспільного буття (І.В. Кріцак).*

– *Чи доречно сьогодні зміна/інколи спотворення обличчя людини? Чому Д. Трамп заборонив своєму синові Беррону Трампу татуювання? Як зберегти образ Божий у людині, не спотворивши її тіла та обличчя? Наскільки важливим у цих процесах є духовне, психічне і психологічне здоров'я людини? Наскільки важлива краса внутрішня у перевазі над зовнішньою красою? Цими питаннями задаються також й кримінологи, щоб дати відповідь про причинність зла і злочинності у світі (І.В. Кріцак).*

– Є багато наукових праць з тієї чи іншої проблематики, але в силу різних причин, у поле нашого зору потрапляють лише ті чи інші, коли матеріал можна побачити зовсім з іншого ракурсу та наголосити на його важливості та актуальності. Так буває з творами класиків, коли через роки перечитуємо їх, відкривають зовсім інші смисли й значення. Однією із таких праць є стаття професора Б.Г. Розовського «Місто Право» [3], що дає спрямованість вироблення самобутнього авторського стилю та підтримує відхід від наукових канонів та догматів. Лише пишучи про те, що найбільше болить, переживаючи ті чи інші стани у нас є можливість достукатись до сердець інших. У такому стані ейфорії/одержимості/екстазу Воістину пишеш Духом, Серцем, Душею, коли не має жодних бар'єрів, коли відчувається справжня академічна свобода (І.В. Кріцак).

– Процитуймо, що говорить видатний професор Б.Г. Розовський, який виходячи з його творчості проти гріховних стандартів у праві та не підтримує ідею ювенальних судів в Україні: «Не можна створювати ідеальне право для неідеального суспільства. В усьому має бути міра. А, оцінюючи те, що маємо, так і хочеться сказати: поряд з пахощами чути запах сірки, тут доклав копито Диявол». «Наразі ми стоїмо на порозі масового виробництва штучного свідомого життя. Згідно з церковними віруваннями, людина створена за подобою Божою. Треба визнати, у технології було щось не так: зразок, який отримали, не повністю відповідає задекларованому еталону, не вдалося побудувати суспільство, засноване на високих моральних цінностях. Сьогодні ситуація ускладнилася: якщо почнемо робити копію з копії – а до того йдемо – є цілком реальною загроза отримати на виході Сатану». «Сучасна людина прагне уподібнитися Богу і створити за своїм образом і подобою електронних Адама і Єву. Але забуває, що сучасна жива людина по суті давно повстала проти Бога: вона, освоюючи горизонти науки, успішно їсть «райські плоди» (Біблійний Змій по праву може бути визнаний символом науки й прогресу), усупереч всім приписам і заповідям вбиває собі подібних, краде, не лише чинить перелюб, але й вступає в одностатеві шлюби, має позашлюбних дітей, постійно грішить багато в чому іншому. І подібність Богу її не влаштовує: біологи й медики працюють над трансформацією геному з метою попередження і лікування захворювань, у перспективі – усунення соціальних відхилень, проводяться пересадки органів (готується навіть пересадка голови)» (Б.Г. Розовський).

– Значна частина, майже 43% повій, не має ніяких або дуже мало дегенеративних ознак і що в 53% із них не спостерігається ніяких відхилень. До числа випадкових причин проституції належать злидні, вплив поганих прикладів з боку оточуючих, тобто соціальні фактори («Жінка-злочинець, повія і нормальна жінка» (1893), Ч. Ломброзо, Г. Ферреро).

– «Зазвичай людина передає своїм нащадкам лише частину деяких своїх генів, але можливо зробити таку генетичну модифікацію, яка передаватиметься всім його нащадкам. Питання про створення генетично модифікованих людей – це просто питання часу, я гадаю, років десяти». (О. Панчин).

– «У церкві може не бути жодної людини, але священники служать все одно, творять молитву» (І. Волгін).

– «Автор пише лише половину книги: іншу половину пише читач» (Джозеф Конрад).

– Дуже легко говорити про загальнодержавну чи транснаціональну злочинність. Однак найчастіше відповідна профілактика чи боротьба відбувається на території певного регіону. Шеф поліції у такому разі мислить усіма національно-ментальними станами/рівнями області/території обслуговування, щоб виявити тенденції зла/злочинності та запобігти. Така поступова, наступальна тактика і стратегія рано чи пізно призводить до поставлених результатів. Неабияке значення у цих процесах відіграє команда практиків-професіоналів та однопідприємців. При всій повазі до наукової спільноти, викладацький склад, який не знає практичної роботи у поліцейських підрозділах, не здатен виконати поставлені завдання і досягти бажаних цілей правоохорони. Тут потрібна загартованість з молодих років (П. Т. Токар).

Мета дослідження: теоретично/наукометрично обґрунтувати міждисциплінарний регіональний підхід до профілактики злочинності з урахуванням духовно-ціннісної складової; розробити рамкову модель (поєднання SWOT-аналізу, гуманітарних індикаторів та багатьох інших складових), визначити роль освіти, бібліотек і наукових центрів та сформулювати практичні рекомендації для впровадження регіональних кримінологічних центрів і прийняття управлінських рішень, здатних підвищити ефективність запобігання злочинності в прифронтових і деокупованих регіонах.

Стан опрацювання проблематики. Регіональний, міждисциплінарний та духовно-ціннісний виміри профілактики злочинності висвітлювали В.В. Голіна, О.М. Литвинов, Ю.В. Орлов, А.М. Бабенко, С.В. Лук'яненко, І.В. Кріцак, Б.Г. Розовський, М. Костенко, В.Р. Дорожкін, Н.М. Ткачова, В.А. Ласкутов, Т. Вилегжаніна, Н. Тітова, І.М. Головацька, О. Мар'їна, Н.Т. Мала, Н. Склярчук, та ін.). Втім, інтеграція духовно-ціннісної парадигми, наукометрії та регіональної кримінології у модель профілактики (із функціонуванням регіональних кримінологічних центрів і системою індикаторів) потребує подальших цілеспрямованих досліджень.

Виклад основного матеріалу:

Ідеологеми/наративи прифронтових регіонів та роль освіти й науки у розв'язанні багатьох проблем сьогодення. Зараз постає необхідність поглибленого аналізу місця регіонального сегмента державної системи [4, с. 37] через призму духовно-ціннісної складової, коли російсько-українська війна спонукає усіх нас згуртуватися у боротьбі з ворогом.

В.Р. Дорожкін, Б.П. Лазоренко наголошують, що особливістю повномасштабної військової агресії росії є геноцидна спрямованість ідеологеми «руського міра» проти всього українського – держави, суспільства, культури й освіти. Відповідна політика агресора передбачає реалізацію цієї ідеологеми на загарбаних агресором територіях. Її негативним результатом є значна психотравматизація мешканців цих територій. Важливим соціальним та політичним завданням української держави та суспільства є також повноцінне відновлення освітнього процесу на деокупованих і прифронтових територіях. Звідси, дослідження стану психологічного благополуччя населення, стратегій його відновлення є однією із важливих умов досягнення багатьох важливих цілей сьогодення [5, с. 63].

У цих процесах, пріоритетним завданням органів публічної влади наразі є організація безпечного освітнього простору у закладах освіти прифронтових територій. Особлива роль належить кожному з найважливіших органів публічної влади у створенні безпечного освітнього простору. Найважливішу роль у його створенні відіграють Міністерство освіти і науки України, ДСНС, Національна поліція, обласні державні адміністрації та влада територіальних громад. Створення безпечного освітнього простору закладів освіти прифронтових територій є складним питанням, над вирішенням якого працюють безліч фахівців з різних органів публічної влади. Прийняття складних та виважених рішень про формат навчання (очний, дистанційний або змішаний) вимагає ефективної співпраці органів публічної влади різних рівнів, а рішення щодо побудови укриттів або підземних шкіл вимагають підготовку проєктної документації та пошук додаткових джерел фінансування [6, с. 627].

Свою чергою Н.М. Ткачова, В.А. Ласкутов наголошують, що питання створення безпечного освітнього простору під час військового стану та бойових дій на території України є надзвичайно важливими. В умовах війни рівень безпечності освітнього середовища закладів освіти прифронтових територій викликає серйозне занепокоєння та потребує регулярного та невідкладного аналізу, опрацювання та вдосконалення. Визначення ролі органів публічної влади у цьому процесі є надважливим питанням, адже аналіз та закріплення ролі органів публічної влади дозволить сформувати правильне уявлення щодо внеску кожного з них у процес забезпечення безпеки в закладах освіти прифронтових територій, покращити цю роботу за багатьма напрямками та уникнути безвідповідальності. [6, с. 620].

Окремі міркування щодо образу людини та наукові праці з якими варто ознайомитися кримінологам у вивченні особи злочинця. Вже на зорі розвитку людства живописці та скульптори працювали над еталоном краси, намагалися математично описати її та відобразити суть цього природного явища у цифрах [7]. Сьогодні морфологічні знання та можливості хірургічної техніки дозволяють отримати бажаний, прогнозований та запланований практичний результат естетичної корекції особи. І, основним питанням є те, що ж ми, зрештою, хочемо змінити, покращити й виправити, не порушивши існуючих пропорцій характерних крайніх фенотипічних форм представників різних статей, рас, народностей тощо. Враховуючи поширення та переважання в Україні осіб європейської раси, згадану проблему естетики та гармонії обличчя, а також те, що юнацький віковий період найбільш перспективний у плані визначення морфологічних критеріїв діагностики норми та патології, Н.Г. Халилова дослідила кількісні параметри фронтальної проєкції особи юнаків-українців та дівчат – українців [8, с. 157; 9].

Людина прагне до краси. Воістину правдиві слова класиків: «красивим здається все на що дивишся з любов'ю, «красота спасе світ». Можна сказати, що доброта спасе світ. Однак, якщо

земна Церква є Церквою войовничою, значить вона покликана вести активну війну/боротьбу зі злом/злочинністю/неправдою, закликаючи на допомогу Небесну Церкву, – в лиці/образі мучеників і великомучеників, преподобних, ангелів та архангелів, щоб вони допомогли. Без Бога, ані до порога, – казали наші предки. Обличчя людини завжди приваблювало своєю красою. Обличчя дівчини/жінки, як тієї, яка продовжить наш рід сьогодні зазнає найскладніших трансформацій, різного роду процедур і втручань, як естетичного догляду, так і докорінної видозміни образу людини. Проблема краси обличчя жінки завжди була і залишається актуальною, впродовж усієї історії людства.

Цікаво, що стоматологи кажуть про сучасну красу дівчини/жінки? Всім відомо, що краса – це поняття глибоко індивідуальне і суб'єктивне. Однак, незалежно від суб'єктивного сприйняття, існує також загальний, заснований на об'єктивних параметрах ідеал краси для опису рис обличчя людини. Сприйняття зовнішності як привабливої впливає з відповідної пропорційності та симетрії (ключове визначення «Золотий стандарт»), а також гармонійного поєднання кісток лицьового скелета, очей, носа і рота. При цьому саме губи, ясна і зуби створюють в оточення певне враження про людину, а також визначають її самосприйняття. Ефект, який справляє красива посмішка, відомий давно. Приваблива посмішка характеризується пропорційно-симетричною рівновагою між власне зубами, зубами і яснами, а також губами й обличчям загалом. Ясенний край повинен рівномірно оточувати шийку зуба, набуваючи форми параболи, причому зеніт, тобто найвища точка ясенного краю, розташовується в злегка зміщеній дистально ділянці по його окружності. В ідеальному випадку міжзубні сосочки знаходяться на висоті цервікальної третини зубів. Погіршення естетики у фронтальній ділянці, наприклад, відсутність зубів і ясен або невдала зміна її розташування, можуть призводити до зниження самооцінки і, як наслідок, до невпевненості в собі й закомплексованості. Це може завдавати додаткової шкоди й викликати напругу в житті та почуттях людини, особливо в підлітковому віці [10, с. 9].

Чи актуальні сьогодні ідеї Ч. Ломбразо у рамках духовно-ціннісного розуміння портрета особи/особистості злочинця? Ідея Ч. Ломбразо, яка сьогодні знайшла своє застосування у Китаї через винайдення програми, яка сканує обличчя та встановлює потенційних злочинців, – це добре. Справді, метод штучного інтелекту (ШІ) змінює світ. Знаменита історія про арешт серійної вбивці, вчительки початкових класів Лао Жунчжі, є доказом сказаному. А як же стосовно критики знаменитої теорії євгеніки, прообразу Божого в людині, яка не винувата, що народилася з тими чи іншими рисами обличчя. «І сказав Бог: Сотворімо людину за образом Нашим, і за подобою Нашою», «І рече Бógъ: сотворімъ челоуѣка по образу Нашему и по подобию» (Бут.1:26). Можливо, покаєння людини та особливості виховання у тому чи іншому середовищі, навіть якщо й були певні особливості/схильності до вчинення/скоєння злого – нівелюються. Тому, з нашого боку, ломбразіанська теорія, як і дарвіністське вчення про походження людини, потребує засудження з позицій божественного/високодуховного/ціннісного/аксіологічного, при безперечних позитивах віднайдення правопорушників/злочинців за рисами обличчя, сітківкою ока тощо. На жаль, нинішня тотальна соціально-мережева реальність зумовлена ще більшим втручанням/загрозами у сферу свідомісного в людині, що викликає особливу стурбованість [11, с. 279–280].

Давайте згадаємо знамениту історію про серійну вбивцю, вчительку початкових класів Лао Жунчжі, яку декілька років назад поліції Китаю вдалося заарештувати. Вона підозрювалася в тому, що в 1996 році вчинила жорстокі вбивства 7 осіб і впродовж 20 років переховувалася у різних містах, зробила пластичну операцію, змінила ім'я. Однак була виявлена завдяки вказаним технологіям. І таких випадків сьогодні чимало [12]. Можемо сказати, що майбутнє профілактики й боротьби зі злочинністю за штучним інтелектом у рамках концепції «Smart City»/«Розумне місто», яка потребує свого розроблення в тому числі й у царині духовно-ціннісної концепції пророзуміння.

Бібліотека/бібліометрика, як запорука створення науково-дослідних інноваційних наукометричних кримінологічних центрів на рівні регіону. Який зміст вкладається в поняття «соціокультурний простір України»? Це сфера дії культури народу, що разом з економічним, політичним, правовим просторами становить єдину систему, що залежить від існуючих соціальних стандартів в країні, від специфічних особливостей кожного окремого регіону, а також політики, влади в галузі культури [13, с. 4]. Бібліотека – одна з найважливіших ланок людської цивілізації, є показовим елементом прогресу, його незмінним джерелом. Щоб відповідати цьому високому призначенню, треба завжди бути на рівні часу і технологічно, і матеріально, і морально, й про-

фесійно. Тому життя з кожним днем вимагає від нас нових ідей, знань, поглядів на здавалося б звичні речі [14, с. 23]. Розвиток сучасної бібліотечної справи України багато в чому зумовлюється подвижницькою працею численних професіоналів. У кожній бібліотеці завжди є талановиті фахівці, які своїми конкретними справами визначають обличчя книгозбірні, її місце у суспільстві [14, с. 26]. Сучасний стан зберігання, використання, створення єдиної регіональної комунікаційної системи є незадовільним, не відповідає вимогам інформаційного суспільства. Перспективні напрями подальшої розробки передбачають: автоматизацію архівної та музейної галузі регіону, кооперацію та інтеграцію їхніх ресурсів. Потрібно напрацювати правові та організаційні засади їхнього зберігання, переглянути напрями наукової розробки проблеми – дослідження техніко-технологічних питань трансформації архівних та музейних установ як елементів системи соціальної комунікації [15, с. 41].

Політичні та соціально-економічні перетворення у нашій державі, що відбулися наприкінці ХХ століття, створили принципово нові умови для розвитку публічних бібліотек. Виконуючи традиційні просвітницькі функції, накопичуючі знання і зберігаючи культурне надбання, бібліотеки перетворюються в інформаційні центри, що надають доступ громадянам до національних та світових інформаційних мереж і баз даних. Трансформація діяльності публічних бібліотек, еволюція їхньої соціальної ролі спричинили збагачення і розширення функції цих закладів. На тлі посилення децентралізації й регіоналізації всіх сфер соціального життя у т. ч. засобів масової інформації (ЗМІ), книговидання та книгорозповсюдження, бібліотеки залишилися саме тими сталими соціальними інститутами, що взяли на себе значну частку відповідальності за забезпечення інформаційної культурної єдності регіонів країни [13, с. 4].

Бібліотекар має добре знати життя тієї території, де знаходиться бібліотека, вивчити склад її користувачів з соціальної, професійної, освітньої, вікової сторони. Він повинен бути обізнаним з умовами праці, характером виробництва, економічним станом у регіоні, з основними інтересами й потребами його жителів, їхнім ставленням до влади тощо. Треба пам'ятати, що втрата користувача відбувається через ігнорування реальних проблем та потреб багатьох соціальних груп – молоді, етнічних меншин та інше. Наразі бібліотека як об'єкт соціокультурної діяльності регіону діє у традиційному і віртуальному бібліотечно-комунікаційному просторі. При цьому традиційний бібліотечно-комунікаційний простір включає соціокультурний обмін між бібліотекою й органами влади, громадою, релігійними конфесіями, іншими бібліотеками та закладами культури, засобами масової інформації (ЗМІ), спонсорами, членами бібліотечної спільноти та читачами. Віртуальний простір передбачає отримання та передавання інформації, спілкування і користувачів, і бібліотекарів за допомогою Інтернету [13, с. 4].

Одним з варіантів конструктивної, гнучкої взаємодії різних суб'єктів діяльності в регіоні є розроблення цільових програм і проєктів, що уможливорює активізацію найефективніших варіантів розвитку території з найменшими витратами. Проєктна діяльність дає можливість бібліотекам взаємодіяти з різними культурними співтовариствами, освітніми й інформаційними установами в єдиному процесі формування соціально-культурного середовища на засадах поєднання матеріальних, фінансових, інформаційних та інтелектуальних ресурсів. Регіональна реалізація бібліотечних проєктів спрямовується як на удосконалення соціально-значущої діяльності – бібліотеки стають ініціаторами розроблення та реалізації програм соціальної спрямованості, так і на розв'язання професійних проблем – удосконалення бібліотечного обслуговування на основі нових інформаційних технологій, упровадження в практику роботи використання сучасних носіїв інформації, можливостей віддаленого доступу до інформації. Тож регіональна проєктна бібліотечна діяльність виступає як форма міжбібліотечної взаємодії та найважливіший фактор залучення бібліотеки до інтеграційних суспільних процесів [16; 17 с. 21].

Слід пам'ятати, що слово «Бібліотека» походить від слова Біблія. Бібліотека уособлює собою міждисциплінарність/енциклопедичність знань. Чи прочитали ми коли-небудь у своєму житті Біблію від корочки до корочки? Та не просто прочитали, а тим самим молилися читаючи, адже кожне її слово святе та Боже (як писав Г. С. Сковорода), наповнене дивним сакраментальним змістом. Звідси, якщо завтра пропаде мережа Інтернет чи інше щось трапиться з електронною системою, – тоді пропаде велика кількість наукових праць, які відновити буде неможливо. Ми живемо в останні апокаліптичні часи. Здається у нас є ресурси й папір для книгодруку, коли не потрібно для рукописів виправляти шкіру молодого теляти. Однак дана діяльність, а саме книгодрукарська справа поставлена на досить низький рівень. Надзвичайно велика різниця між читанням тексту

на папері, у живій книзі, чи в електронному текстовому форматі. У паперовому виді можна набагато більше всього побачити, переосмислити, замислитись над майбутніми працями. Цим самим закликаємо до побудови Бібліотек, усілякої популяризації живої книги.

Скит Манявський, – свого часу останній форпост/фронтір православ'я на Заході України. За словами І. М. Головацької, колишній історико-архітектурний музей Скит Манявський, – а сьогодні аскетичний чоловічий монастир східного обряду, український Афон – визначний осередок духовності, культури й мистецтва України. Святе місце з цілющою джерельною водою розташоване в мальовничому прикарпатському міжгір'ї з оздоровчим мікрокліматом, первісною дикою природою поблизу села Маняви. Засновником монастиря був Йов Княгиницький (1550-1621 рр.), – один із плеяди видатних представників Церкви Христової, які активно займалися богослужбовою та культурно-просвітницькою діяльністю. Разом з Іоаном Вишенським 1606 р. створив чернечу общину (громаду). Це й стало початком заснування Скита Манявського. Архітектурний монастирський комплекс будівель становить ансамбль кам'яних і дерев'яних споруд, обгороджених високою кам'яною стіною зі дзвонами й дзвіницями, – вдалий синтез гірського рельєфу і фортифікаційних споруд. У Скиті свого часу була досить велика бібліотека. Після закриття монастиря книги потрапили до Відня, або опинилися в приватних колекціях. Численні культові раритети й дзвони були продані та пограбовані, а кам'яні – перетворилися на класичні руїни. На сьогодні відбудований Хрестовоздвиженський Храм і каплиці на території монастиря. Зараз Скит Манявський знову став діючим чоловічим монастирем та охороняється державою як архітектурна й історична пам'ятка [15, с. 40].

Неабияке значення у цих процесах надається загальнооб'єднувальній ідеї православ'я з часів Володимира Великого, Богдана Хмельницького й сьогодні вона має особливе значення у мобілізації українського народу в єдиний моноліт національно-визвольної боротьби проти ворогів видимих і невидимих. Так сталося, що я народився (*І. В. Кріцак*) за два кілометри від Манявського скита/монастиря. З раннього дитинства ми з батьками були у цій святині. З початку 90-х – це був музей/пам'ятка архітектури у дещо розваленому/занедбаному стані. Сьогодні з кожним роком Манявський скит відбудовується. Тут побували майже всі українські президенти, багато іноземних делегацій. Село Манява, де розташований знаменитий Скит приваблює туристів прекрасним водоспадом, а також чарівною природою. У мене вдома знаходяться 3 томи Скита Манявського, які радимо придбати кожному, хто цікавиться українською історією. Важливо, що Манявський скит до останнього був форпостом українського православ'я на Заході України в той час, коли уніатська/греко-католицька церква набирала дедалі більших обертів. Він є частиною Афону в Україні, а тому ще зветься українським Афоном. Свого часу сюди з'їжджалися князі/гетьмани, щоб отримати Благословення на нову оборону нашої держави. Можна сказати з упевненістю, що Манявський скит сьогодні є візитівкою туристичного Прикарпаття. З Манявою безпосередньо пов'язані такі світочі українського православ'я як: Іов (Княгиницький) Манявський, Іоанн Вишенський родом із Вишні, зі Львова та Іов Почаївський (Залізо), які знали один одного, були добрими друзями та молитвениками один за одного й не раз зустрічалися свого часу. Як бачимо, у буремні часи для українського православ'я, Господь неодмінно дарував непохитних світочів/стовпів, які непорушно стояли на сторожі прадідівської віри. Сьогодні відомо, що Іов Почаївський народився на Покутті (Коломийський район, село Баб'янка, Івано-Франківської області, де в Угорницькому монастирі приймає постриг у 10-літньому віці, згодом йде в Дубенський монастир і в кінцевому результаті – на Почаївську гору, де й завершує свій земний шлях у 100-літньому віці. Символічно, що Іов Почаївський був на 100 судових засіданнях, де відстоював чистоту православної віри. Саме такими, кожен своєю мірою, подвижники були твердими як скеля, незламними. Вони воістину є нашими світочами православ'я. Ми ще їх звемо трьома подвижниками/святителями Заходу України у відстоюванні православної віри.

В одній із наукових праць, пишеться, що сьогодні треба розвивати українську національну ідею на постатях, які об'єднують український народ. Тут можна згадати про Івана Федорова, величний пам'ятник якого майорить у центрі м. Львова. Промислом Божим, у найскрутніші часи, коли унія вирувала на нашій землі, щоб остаточно покатоличити та сполячити православних русинів (*через ворожий табір Таллергоф*), Господь дає українській землі великих мужів, світочів православ'я, учителів і наставників українського чернецтва задля розбудови української державності – трьох святителів Західної України: Івана Вишенського (*народився близько 1550 р. в містечку Судова Вишня (нині Львівської області)*), Іова Манявського (*Княгиницького, Тисменицького, Івано-Фран-*

ківська область) та Іова Почаївського (Заліза), який родом з Покуття, с. Баб'янка, Коломийського району, Івано-Франківської області, роль яких в утвердженні українського православ'я і формуванні державноправової думки в Україні неоціненна та матиме вплив для багатьох нащадків у віках. А нашим синівським обов'язком є глибоке та всебічне дослідження їхнього творчого та життєвого шляху [18, с. 28].

SWOT-аналіз в управлінні регіоном. І. В. Пушкарь наголошує, що одним з найпоширеніших методів дослідження розвитку просторових систем є SWOT-аналіз або аналіз сильних і слабких сторін в їхній взаємодії із загрозами та можливостями зовнішнього середовища. Як головна гіпотеза під час SWOT-аналізу розвитку регіонального простору береться дотримання принципів політики розвитку країни та відповідність обраним стратегічним пріоритетам. Адже регіон – це просторова система відкритого типу, він безпосередньо реагує на політичні, економічні, соціальні, природно-географічні та інші фактори, які проявляються на всіх зовнішніх рівнях – міжнародному, національному, регіональному. Зрозуміло, що при змінах зовнішніх умов розвитку просторової системи має відповідно коректуватися стратегія. SWOT-аналіз дає змогу побачити наявний потенціал для забезпечення сталого просторового розвитку регіону. Перспективи розвитку визначаються на основі використання як сприятливих можливостей, так і на подоланні несприятливих тенденцій. Досягнення цих перспектив передбачає активізацію потенціалу саморозвитку регіону. Основним моментом управління при цьому виступатиме визначення точок зростання на основі виявлення процесів самоорганізації та їх спрямування на забезпечення розвитку. Точки зростання повинні мати синергетичний потенціал розвитку. Іншими словами, дія на ці точки, з одночасним впливом на інтенсифікацію процесу саморозвитку та підвищення ефективності управління, повинна забезпечити таке соціально-економічне зростання, яке дозволило б мати сталий просторовий розвиток [19].

Синергія в управлінні регіоном. Важливим методом дослідження розвитку просторових систем є аналіз стратегічних позицій регіону та формування портфеля стратегічних зон розвитку. При цьому стратегічна зона розвитку регіону визначається природно-географічною, технологічною, економічною та соціально-етнічною структурою. Перспективи стратегічної зони розвитку оцінюються з погляду можливостей її зростання, соціально-економічного ефекту, сталості та ключових факторів успіху. Стратегічна зона розвитку являє собою географічно, економічно, технологічно та соціально-етнічно диференційований сегмент регіонального простору, розвиток якого цілеспрямовано підтримується для досягнення поставленої мети. Виокремлення стратегічних зон розвитку просторової системи має відповідати сформованим цілям розвитку та виділеним проблемним зонам. Необхідно також оцінити синергетичний ефект стратегічного портфеля розвитку. Під синергетичним ефектом розуміється поява додаткового економічного, соціального, екологічного ефекту внаслідок одночасного розвитку різноманітних стратегічних зон регіону. Даний ефект добре досліджений у сфері великих господарських систем, але практично він ігнорується в дослідженнях проблем регіонального розвитку. Назвемо такі види синергетичних ефектів: - ринкова синергія залежить від сумісного або більш ефективного використання каналів дистрибуції товарів, загальної інфраструктури регулювання ринку; - виробнича синергія виникає в результаті кращого використання засобів виробництва, виробничої інфраструктури, ефективного функціонування відкритого ринку праці; - інвестиційна синергія утворюється внаслідок сумісного використання інвестицій у розробці та дослідженнях нових технологій; - технологічна синергія – це результат технологічної сумісності різноманітних технологічних процесів, застосування ефективних технологій у різноманітних галузях; - управлінська синергія стає результатом єдності управління розвитком просторової системи, використання сучасних управлінських методологій у різноманітних зонах розвитку; - соціальна синергія виникає через мимовільне збільшення позитивного ефекту в соціально-етнічній підсистемі та його поширення на інші підсистеми просторової системи; - екологічна синергія утворюється внаслідок мимовільного збільшення позитивного ефекту в екологічній компоненті просторової системи та його поширення на інші підсистеми. Оцінка синергетичного ефекту здійснюється за допомогою матриці взаємовпливу стратегічних зон розвитку. Зазначимо, що кожна стратегічна зона, виявлена в результаті досліджень розвитку просторових систем, має враховуватися та використовуватися на кожному з етапів розробки мегапроєкту сталого просторового розвитку. Наголошуємо, що структура управління проєктом має бути багаторівневою та ізоморфною загальній схемі управління розвитком регіону. Останнім часом ряд міжнародних агентств надає перевагу узагальнювальним показникам розвитку щодо

країни загалом. Однак, це не розкриває повного бачення проблеми забезпечення належного рівня якості життя населення, адже не враховуються відмінності стану розвитку різних її регіонів. До того ж за більшістю показників, що характеризують динамічні процеси розвитку, відповідна статистика недосконала. Отож, для застосування в контексті управління розвитком регіону потрібна розробка організаційних структур управління на стратегічному, проєктному та оперативному рівнях забезпечення сталого просторового розвитку. Кожен з описаних вище рівнів організаційного забезпечення управління сталим просторовим розвитком території має свої особливості та призначення, але при цьому відповідає і за цілісність всієї організаційної структури. Це дає можливість взаємопов'язати й узгодити стратегічне, індикативне та оперативне планування в системі управління сталим просторовим розвитком з реалізацією мегапроєкту та окремих часткових проєктів [19].

Які управлінські рішення на рівні регіонів можна виокремити. У науковій літературі виокремлюють такі основні групи класифікації управлінських рішень [20; 21; 22]: – *за сферою охоплення*: загальні (суцільні) та технічні рішення; – *за тривалістю впливу*: перспективні та поточні рішення; – *за рівнем ухвалення*: на інституціональному (вищому) рівні, на управлінському (середньому) рівні, на технічному (нижньому) рівні; – *за характером вирішення організаційних завдань*: організаційно запрограмовані рішення, стандартні незапрограмовані рішення за умов обмеженого вибору альтернатив, компромісні рішення, врівноважені системою; – *за способом обґрунтування*: інтуїтивні рішення, рішення на основі суджень, раціональні (науково обґрунтовані) рішення; – *за способом прийняття*: одноосібні, колегіальні (ухвалені фахівцями) та колективні (ухвалені зборами трудового колективу); – *за характером*: економічні, технологічні, соціальні, психологічні та адміністративні рішення; – *за типом критеріїв швидкості ухвалення*: автоматичні рішення, рішення за схемою «питання-відповідь», блиц-рішення, експрес-рішення та лонгіровані рішення; – *за терміном дії*: оперативні, тактичні та стратегічні рішення; – *за рівнем складності*: прості, середньої складності та складні рішення; – *за ступенем новизни*: інноваційні, стандартні, синергічні та асинергічні рішення. У цю класифікацію вкладаються більшість управлінських рішень, що приймаються в умовах воєнного стану. Проте є особливості прийняття, розповсюдження, реалізації та соціальної діагностики управлінських рішень в умовах війни.

Підсилення концепту правоохорони, кримінологічною/наукометричною складовою через ідею створення загальнодержавних та регіональних «інноваційних науково-дослідних центрів». Інформаційно-аналітична діяльність за умов сьогодення відіграє особливу роль і значення. У Харківському національному університеті внутрішніх справ (ХНУВС) упродовж останніх років активно відстоюється ідея про створення інноваційних науково-дослідних кримінологічних центрів на регіональному рівні чи ГУНП в областях [11]. Сьогодні ця ідея особливо актуалізована в останньому номері Вісника Кримінологічної асоціації України. № 33(3). 2024 С. Лук'яненко «Кримінолог правоохоронних органів – спеціаліст з питань запобігання та протидії злочинності» [12].

І.В. Кріцак наголошує, що провідні країни світу вже давно визначились, що майбутнє держави – за наукою/науково-дослідними інноваційними центрами. Нормальне функціонування кримінологічного центру на рівні області, з необхідною/бажаною взаємодією з усіма органами державної влади та громадськістю, принесе неодмінну користь. Коли кримінолог безпосередньо працює у практичних підрозділах на рівні з психологом, спеціалістом у галузі прав людини й надає відповідні рекомендації, проводить аналітику, володіє оперативною ситуацією у регіоні/місті/мегаполісі, державі, чітко усвідомлює тенденції/процеси протікання злочинності світових рівнів і через громадянське суспільство, представників громадських формувань, громадських правозахисних організацій, а головне посадових осіб, державних органів, то, й справді, такою посиленою працею кримінолога розплющуються очі на розв'язання багатьох проблем суспільства. Можливо саме на практиці виникає чимало важливих питань, які будуть корисними для теорії [11, с. 274–282].

Кожне кримінальне правопорушення по суті є унікальним. Немає двох однакових кримінальних правопорушень, де буде той самий злочинець і та сама жертва. Кримінальні правопорушення можуть бути схожі. Науковці-кримінологи ЗВО (які територіально до них прив'язані як до місця роботи) не можуть проводити кримінологічні дослідження в кримінальних провадженнях на рівні окремих ГУНП і територіальних органів Національної поліції. По-перше, у нього немає можливості відстежувати криміногенну обстановку в інших регіонах, по-друге, віддаленість від підрозділу поліції, де розслідується кримінальне правопорушення, обставини вчинення якого потребують дослідження [23, с. 137–138].

С.В. Лук'яненко наголошує, що [23, с. 138–140] плани протидії окремим видам кримінальних правопорушень реально складаються лише в окремих підрозділах поліції. Поглиблений аналіз криміногенної ситуації не робиться, не готуються й не направляються до органів місцевого самоврядування та державних органів відповідні пропозиції та вимоги щодо протидії правопорушенням, усуненню факторів, що зумовлюють злочинність (наприклад, розповсюдження вуличного освітлення, встановлення камер відеоспостереження, усунення умов, що призводять до порушень Правил дорожнього руху, збільшення й розвиток спортивних секцій тощо). Кримінолог – це спеціаліст з проведення досліджень щодо причин, умов (детермінантів) та наслідків кримінальних правопорушень, вивчає особистості кримінальних правопорушників і їх жертв, планує профілактичні заходи щодо протидії злочинності, надає консультації з кримінологічних питань при розслідуванні кримінальних проваджень. При тому спеціаліст – це особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування цих знань і може надавати консультації під час проведення процесуальних дій з питань, що потребують відповідних знань і навичок. Кримінолог поліції має бути поліцейським або працівником цивільного персоналу Національної поліції України, що має відповідну юридичну освіту (право, правоохоронна діяльність), відповідний допуск до державної таємниці та виконує функціональні обов'язки за посадою. Кожен кримінолог, на думку вченого повинен виконувати такі функціональні обов'язки, результатами своїх досліджень – ділитися з колегами. Це забезпечить узагальнення отриманих результатів і досвіду, своєчасний обмін корисною інформацією про осіб, які звільняються з місць позбавлення волі та інших установ ДКВС, і спостереження за поведінкою осіб на волі в майбутньому. Тому доцільно мати спеціаліста-кримінолога в кожному ГУНП із загальним їхнім підпорядкуванням центральному органу управління Національної поліції України для координації спільних дій. В цьому контексті автор підтримує пропозиції знаного науковця Харківського національного університету внутрішніх справ І.В. Кріцака, а саме: ініціативи зі створення кримінологічних науково-дослідних центрів з вивчення проблем злочинності на регіональних рівнях Головних управлінь Національної поліції України й т. д. [11, с. 274–282]. Сподіваємося, що зусилля науковців-кримінологів не будуть марними й в підрозділах Національної поліції України будуть впроваджені посади кримінологів [23, с. 140]. Скажемо, що лише уважно вивчаючи вчора і сьогодні та завдяки наполегливій розумовій праці можна точно планувати завтрашні кроки.

Висновки. Нами впродовж останніх років активно розробляється такий напрям у кримінології як кримінологія, завдяки чому активно працюємо над бібліотерапією та наукометриєю, як методами зміни суспільних процесів на краще. Великим недоопрацюванням нинішніх бібліотек є те, що у їхньому штаті не має наукових співробітників, які щодня продукували б різного роду наукометричні праці. У разі необхідності професіонали/професори неодмінно зможуть вичитати той чи інший матеріал. Якщо бібліотека отримала статус «Наукової», значить у ній повинні працювати наукові співробітники. Як відомо, університет розпочинається з Бібліотеки. Це допоможе накопичувати та щоразу актуалізувати нову, важливу інформацію. Пропонується у Науковій бібліотеці ХНУВС створити відповідний штат науковців-наукометристів, які щодня видаватимуть різного роду наукові праці. Так, для того, щоб Бібліотека сьогодні виконувала свою місію, роль і призначення в регіоні, необхідне щоквартальне зібрання усіх бібліотекарів області, де найцікавіша та важлива інформація висвітлюватиметься на різного роду ресурсах, інформаційних сайтах. Зажди було так, що бібліотекар найбільше читав, адже велика кількість книг проходила через його руки й неодмінно та чи інша книга зацікавила його, або він зможе порекомендувати її нам. Боротись зі злочинністю не можна одними лише профілактичними чи каральними методами. Це набагато ширша та унікальна справа, що потребує енциклопедичних/універсальних знань найрізноманітніших галузей. Бібліотечні знання у спрямованості регіону/краєзнавства нам у цьому допоможуть.

Нами неодноразово пропонується створення регіональних науково-дослідних інноваційно-міждисциплінарних наукометричних кримінологічних центрів, які накопичуватимуть максимально інформації про регіон, в головне актуалізуватимуть глибинну сутність багатьох процесів, формуватимуть нові рівні суспільної та правової свідомості громадян.

Деякою мірою на себе взяли роль відповідних Центрів, – бібліотеки з накопичення регіональної інформації, однак вони не продукують наукових праць. Саме центр зможе займатися відповідною роботою з профілактики зла/злочинності в регіоні. Нами пропонується наукометричний духовно-ціннісний підхід у профілактиці злочинності через продукування великої кількості наукових праць, який неодмінно дасть свої результати. Будь-яка інформація потребує своєї актуалізації.

Сьогодні, в західних країнах підхід до профілактики й боротьби зі злочинністю є набагато ширшим, ніж просто показники статистичної звітності. В ЗУ про Національну поліцію визначена основна її ціль, що ґрунтується на девізі «служити та захищати» з метою завоювання довіри громадян. Поліція сьогодні щодня ризикуючи власним життям у прифронтовому регіоні (*а саме Харківщині*) вивозить наших громадян із найнебезпечніших місць, що заслуговує на повагу з боку громадськості та безперечну довіру. Ще багато добрих справ робиться разом з волонтерами. Українська поліція та український народ йдуть разом у горі та біді. Водночас, не можна забувати про завдання, які покладаються щодо профілактики та боротьби зі злочинністю, що не завжди викликають підтримку громадян. У цих процесах, кожен повинен виконувати свою роботу/місію якісно та добросовісно, щоб з одного боку виконати Закон, в з іншого, – залишитись людиною, примножити найкращі людські якості. Лише так у нас є можливість побудувати сильну та незламну Україну.

Загалом, матеріал проаналізований крізь міждисциплінарний зріз та духовно-ціннісну складову може бути використаний у кримінології та практиці профілактики злочинності як інноваційний підхід до розуміння причин і умов злочинної поведінки та розробки нових методів протидії. Концепт «регіону» відкриває можливості для дослідження криміногенних процесів з урахуванням соціокультурних, історичних і духовних особливостей території. Такий підхід дозволяє не лише аналізувати статистичні дані, а й враховувати ідентичність, моральні орієнтири та психологічний стан населення, що є ключовими для формування безпечного середовища. Духовно-ціннісний вимір додає профілактиці злочинності глибини, адже підкреслює значення гуманітарних цінностей, культури та внутрішньої етики у протидії девіантній поведінці, ресоціалізації правопорушників і вихованні молоді. На практичному рівні ці ідеї можуть бути втілені через створення регіональних кримінологічних Центрів, які здійснюватимуть комплексний моніторинг, аналітику та розробку цільових програм профілактики з урахуванням місцевих умов, а також через впровадження у систему освіти спеціальних курсів, що формуватимуть у майбутніх фахівців правоохоронної сфери та загалом суспільства цілісне бачення профілактики та боротьби зі злочинністю. Таким чином, поєднання міждисциплінарних досліджень, регіонального підходу та духовно-ціннісної парадигми створює підґрунтя для нової моделі кримінології, здатної ефективно відповідати на сучасні виклики безпеки та сприяти побудові сильної й морально стійкої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вітаємо з 90-річчям професора Володимира Голіну. URL: <https://ivpz.kh.ua/uk/%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%b0%d1%94%d0%bc%d0%be-%d0%b7-90-%d1%80%d1%96%d1%87%d1%87%d1%8f%d0%bc-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84%d0%b5%d1%81%d0%be%d1%80%d0%b0-%d0%b2%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%bc%d0%b8%d1%80/>.
2. Засідання разової спеціалізованої ради із захисту дисертації Ворожбіт-Горбатюк Вікторії Вікторівни. URL: https://www.youtube.com/watch?v=sJdGb2_59m8&t=9707s.
3. Розовський Б.Г. Місто Право. *Економіка та право*. 2020. № 2. С. 96–105. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.096>.
4. Костенко М. Формування вітчизняних електронних інформаційних ресурсів з проблем художньої культури та мистецтва на регіональному рівні. *Бібліотечний вісник*. 2012. № 3. С. 37–41.
5. Дорожкін В.Р., Лазоренко Б.П. Посттравматичні стресові стани та психологічне благополуччя працівниць освіти прифронтових та деокупованих територій в умовах війни. *Журнал сучасної психології*. 2024. Вип. 1. С. 61–69. DOI <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2024-1-7>.
6. Ткачова Н.М., Ласкутов В.А. Роль органів публічної влади у створенні безпечного освітнього простору закладів освіти прифронтових територій. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 1. С. 618–629. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-1\(9\)-618-629](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-1(9)-618-629).
7. Рибін С. В. Хроніка методів викладання академічного рисунка (Стародавній світ та середньовіччя). *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2003. № 2. С. 30–43.
8. Халилова Н.Г. Количественные параметры фронтальной проекции лица юношей украинцев. *Український морфологічний альманах*. 2012. Т. 10. № 2. С. 157–160.
9. Халилова Н.Г., Зенин О.К., Вовк Ю.Н., Генбач И. О. Количественные параметры фронтальной нормы лица девушек украинок. *Український морфологічний альманах*. 2011. Т. 9, № 3(D). С. 74–76.

10. Oliveira de M. Эстетическо-косметическая реставрация слияния (фузии) зубов во фронтальном участке верхней челюсти. *Современная стоматология*. 2013. № 3. С. 9–12.
11. Кріцак І.В. Формування кримінологічних інноваційних науково-дослідних центрів / лабораторій у практичних підрозділах Національної поліції України. Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення : зб. тез наук.-практ. кругл. столу (м. Київ, 26 вересня 2023 р.) / МВС України, ДНДІ МВС України, Н.-д. лаб. кримінол. дослідж. та проблем запобіг. злочинності. Київ, 2023. С. 274–281.
12. Голубош В. «Шлях у кримінологічну науку найбільш перспективний для ефективної боротьби зі злочинністю». Івано-Франківська область, 2020. URL: <https://if.npu.gov.ua/news/volodimir-golubosh-shlyakh-u-kriminologichnu-nauku-naybilsh-perspektivniy-dlya-efektivnoi-borotbi-zi-zlochinnistyu>.
13. Вилегжаніна Т. Місце публічних бібліотек у соціокультурному просторі регіону. *Бібліотечна планета*. 2007. № 2. С. 4–6.
14. Тітова Н. Вплив Національної парламентської бібліотеки України на розвиток бібліотек регіону: Виступ на Міжнародній науково»практичній конференції «Бібліотека і книга в контексті часу». *Бібліотечна планета*. 2006. № 3. С. 22–26.
15. Головацька І.М. Архівні та музейні заклади Івано-Франківщини як складова інформаційного ресурсу регіону. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. № 2. С. 34–41.
16. Турбаніст Т. Основні аспекти управління проектами в бібліотечній діяльності. *Світ дитячих бібліотек*. 2006. № 4. С. 8–11.
17. Мар'їна О. Сучасні форми інформаційно-комунікаційної взаємодії в регіональних бібліотечних системах. *Вісник Книжкової палати*. 2009. № 2. С. 20–23.
18. Голубош Г.В., Захарчук В.М. Іван Вишенський та його роль у розбудові української державності Реформування законодавства та державних інституцій: прогалини, досягнення та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Рівне, 24–25 травня 2021 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 23–29.
19. Пушкар І.В. Механізми вдосконалення системи управління сталим розвитком регіону. *Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління*. 2010. № 2. С.121–129.
20. Мала Н.Т. Управлінські рішення: класифікація і процес прийняття. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Сер. «Менеджмент та підприємництво в Україні». 2007. № 605. С. 20–24.
21. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015р. № 389-VIII. Дата оновлення: 08.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
22. Вуйченко М., Склярчук Н. Питання діагностики управлінських рішень в територіальних громадах різних регіонів України. *Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки*. 2025. Вип. 1. С. 1–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2025_1_11. DOI 10.35433/ISSN2410-3748-2024-1(36)-9.
23. Лук'яненко С.В. Кримінолог правоохоронних органів – спеціаліст з питань запобігання та протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 33(3). 2024 135–142. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.3.11>.